

GS. NGND Nguyễn Thị Ngọc Giáp với Giải thưởng Nhà nước 2010

[Thành Long](#) /USSH:

Hà Nội, tháng 10/2011.

Nguyễn Văn Khang

GS. NGND Nguyễn Thị Ngọc Giáp tại nhà riêng,

Tác giả: GS.TS

GS.TS Nguyễn Văn Khang (Viễn Ngôn ngữ học) phân tích và khẳng định những đóng góp của GS Nguyễn Thị Ngọc Giáp trong nghiên cứu ngôn ngữ học qua công trình và các trao Giải thưởng Nhà nước về khoa học công nghệ năm 2010: “Tư tưởng học tiếng Việt” (1985) “Tư và nhận diện tư tưởng Việt” (1996).

Giải ngữ học những vấn đề lý luận và xây dựng ngôi nhà văn học là vấn đề lý luận chuyên ngành, ngôn ngữ không thể không có tư tưởng và các nhận thức về tư tưởng chuyên ngành (như xây dựng nhà phê bình có vấn đề lý luận và ý). Vì thế,

trong học thuyết ngôn ngữ và nghiên cứu về

tư

trở thành một trong tâm của ngôn ngữ học. Cách hình dung nhận thức về văn học là một mục nói rằng,

tư

là một vấn đề mà mang tính truy vấn thặng và mang tính hiên đại của khoa học ngôn ngữ.

T?

trở thành một nội dung không thể thiếu của ngôn ngữ học đại chúng và hàng ngàn sinh viên
đều ước rút ra những nghiên cứu có thể về

t?

tiếng ngôn ngữ và trên cơ sở đó, nó lại được áp dụng, triển khai nghiên cứu rộng rãi, liên tục
mới ngôn ngữ.

Việt Nam, nghiên cứu về

t?

có một bộ sưu tập. Nhưng là khi vấn đề

t? tiếng Việt

trở thành nội dung nghiên cứu của các ngành pháp (t pháp) luận về tiếng. GS Nguyễn Thị Ngọc Giáp, sau
khi tốt nghiệp chuyên ngành ngôn ngữ, Khoa Ngữ văn Trường Đại học Tổng hợp Hà Nội và được
giao làm cán bộ giảng dạy, đã nhanh chóng xếp vào hàng nghiên cứu về tiếng. Ông vào hàng
nghiên cứu về tiếng Việt khi ông có rất nhiều nghiên cứu về tiếng, trong đó có những nhà Việt ngữ học thành danh với các công trình nghiên cứu, bài viết sâu
về tiếng Việt. Ông cũng vào hàng nghiên cứu về tiếng Việt trong bối cảnh ngôn ngữ học
Việt Nam đang cao trào của nghiên cứu cấu trúc luận và

t? tiếng Việt

trở thành một nội dung khoa học trung tâm của Việt ngữ học và hai bình diện là bình diện ngữ
pháp học tiếng Việt và tiếng học tiếng Việt.

[Thành Long](#) /USSH GS Nguyễn Thị Giáp sinh năm 1944, các lĩnh vực chuyên sâu của ông bao gồm ngôn ngữ học ??i c??ng, t? v?ng và ngữ ngh?a ti?ng Vi?t, và d?ng h?c Vi?t ng?.

Xung quanh v?n ??

t? ti?ng Vi?t

, câu h?i luôn ???c ??t ra là: t? ti?ng Vi?t là gì (th? nào là t? ti?ng Vi?t) và cái gì ?ích th?c là t? ti?ng Vi?t (b?n ch?t c?a t? ti?ng Vi?t). N?u coi “âm ti?t tính” là ??c ?i?m c? b?n, mang tính b?n ch?t c?a ti?ng Vi?t thì v?n ?? t? ti?ng Vi?t c?n ???c gì?i quy?t nh? th? nào trong m?i quan h? v?i ??c ?i?m ??n âm ti?t này? GS Nguyễn Thị Giáp ?i theo h??ng mà tr??c ?ó tuy ?ã có ng??i ?? c?p nh?ng ch?a có ?i?u ki?n nghiên c?u sâu ho?c không tri?t ??, ?ó là:

t? ti?ng Vi?t có v?ng? âm là âm ti?t. N?u coi hình v? là ??n v? có ngh?a c?a ngôn ng? thì t? ti?ng Vi?t c?ng trùng v?i âm ti?t

. Tri?t ?? theo quan ?i?m này, ông cho r?ng, trong ti?ng Vi?t, cùng v?i ??n v? t? v?ng c? b?n là t? thì còn có m?t ??n v? t? v?ng là ng?.

Ng? là nh?ng c?m t? s?n có trong ti?ng Vi?t, có giá tr? t??ng ???ng nh? t?

. Khái ni?m “ng?” ???c ông gi?i thích nh? sau:

khác v?i c?m t? t? do, các ng? (t? ghép, t? láy, ng? ???nh danh, thành ng?) ???u có tính cú pháp trong quan h? gi?a các thành t?

. Khái ni?m

phi cú pháp

, theo ông,

không ph?i là không có quan h? cú pháp mà là có quan h? cú pháp ?ã ?i tr?ch ra kh?i nh?ng mô hình cú pháp bình th??ng c?a ti?ng Vi?t hi?n ??i

. V?i cách lí gi?i này c?a ông, trong ti?ng Vi?t có “t?, ng?, câu” và theo ?ó, nh?ng khái ni?m hình v?, t? ???n, t? ghép, t? phái sinh,... n?u có thì c?ng s? ph?i ???c gi?i thích thông qua ba khái ni?m c? b?n trên. So sánh v?i khái ni?m

ng?

mà ông nêu ra v?i khái ni?m

c?m t?

trong ngôn ng? ?n Âu, ông cho r?ng, chúng không hoàn toàn gi?ng nhau: v? m?t ng? ngh?a, các ng? trong ti?ng Vi?t t??ng ???ng v?i t? phái sinh, t? ph?c, t? ghép và c?m t? c? ???nh trong các ngôn ng? ?n Âu. ???n ?ây thì ?ã rõ, dù ông có thêm nh?ng ?o?n gi?i thích thì cái c?t lõi “m?i âm ti?t là m?t t?” là quan ni?m mà ông theo ?u?i hay nói m?t cách chính xác ???c ông tri?t ?? hoá: nh?ng ???n v? g?i là

t? ???n, t? ph?c, t? ghép, t? láy

trong ti?ng Vi?t ???c ông chuy?n sang

ng?

.

Quan ?i?m v?

t?

và

ng?

ti?ng Vi?t c?a GS Nguyễn Thị Ngọc Giáp xu?t hi?n ? vào cái th?i mà t?p chí Ngôn ng? ?ang có cu?c tranh lu?n sôi n?i, kéo dài v?

ti?ng, t?

và

hình v?

trong ti?ng Vi?t. Ông x?p hàng ?ã ???n lu?t ???ng kí ghi tên mình và ra trình làng ngôn ng? h?c b?ng lu?n án phó ti?n s? (nay là ti?n s?) c?a ông:

V?n ?? phân ???nh ranh gi?i trong nh?ng ???n v? th??ng ???c g?i là t? c?a ti?ng Vi?t

(1983). Bu?i b?o v? ?ó tôi c?ng ???n d? và tôi còn nh? nh? in không khí “s?c sôi, c?ng nh? dây ?àn” khi xu?t hi?n các ý ki?n trái chi?u v?i lu?n án c?a ông. Nh?ng may thay cho ông, GS Nguyễn Tài C?n – m?t con ng??i uyên bác c? v? tri th?c khoa h?c và tri th?c cu?c s?ng ???i th??ng – ?ã phát bi?u m?t câu khi?n cho b?u không khí ?ang nóng c?a h?i tr??ng t? t? h? nhi?t, ???i ý là, nh?ng v?n ?? mà các v? v?a nêu là r?t hay, xin m?i các v? mài gi?a lí thuy?t, ki?n th?c ?? chúng ta ti?p t?c tranh lu?n trên t?p chí Ngôn ng?, còn ?ây là tr??ng quy... (lúc ?ó ngành ngôn ng? h?c ch? có m?t t?p chí duy nh?t là t?p chí Ngôn ng?). C?ng là ?i?u d? hi?u thôi, khi quan ?i?m mà ông phát tri?n tri?t ?? ???c th? hi?n trong lu?n án t? ra có ph?n l?c lỏng

vấn quan tâm đang thực hành trong tiếng Việt và ???c coi nh? là quan tâm chính thực thi
 ó (th?m chí cho ??n c? bây gi?): tiếng Việt có t? g?m t? ??n, t? ghép và t? láy. Nh?ng th?i ó
 nó khác, ó là th?i c?a n?n kinh t? k? ho?ch hoá (còn quen g?i là bao c?p) nên m?i t? duy ??u
 theo h??ng chu?n m?c. Nghiên c?u ngôn ng? h?c c?ng không ngo?i l?. Ch?ng h?n, chu?n hoá
 tiếng Việt ph?i theo h??ng quy ph?m lu?n, t?c là có m?t cái khung ??nh s?n ?? soi vào, n?u
 m?t cách dùng t?, m?t phát ngôn (nay g?i là bi?n th?) mà không l?t vào các ô c?a cái khung ó
 thì s? b? coi là sai, không chu?n m?c. ?i ng??c l?i m?t quan tâm đang thực hành g?n v?i
 nh?ng tên tu?i l?n là m?t c? m?t hi?m nguy trong nghiên c?u khoa h?c. Nói ra ?i?u này ??
 không ch? th?y ???c cách t? duy logic và s? dày công nghiên c?u qua th?c t? tiếng Việt c?a GS
 Nguyễn Thị Ngọc Giáp mà còn th?y ???c b?n l?nh khoa h?c ? ông. Ông t? t?n trong l?i ?n tiếng
 nói khi tranh lu?n khoa h?c, nh? nhàng, tinh t? trong ?ng x?, nh?ng, ?n bên trong là s? quy?t
 li?t... m?t s? quy?t li?t có s?c thuy?t ph?c b?ng s?c lao ??ng, s? sáng t?o, trí tu? và ni?m say
 mê c?a ông.

Càng ngày càng hi?u ra r?ng, quan tâm mà ông nêu ra không ph?i ch? thu?n tuý là cách
 g?i, là “s? s?p ??t ch? ng?i” cho ??n v? này hay ??n v? n?. B?i nh? th? có ích gì n?u ch? là s?
 s?p x?p v? m?t hình th?c. Ch?ng h?n, th?c t? ?ã ?ã có bài vi?t, do ch? chú trọng t?i m?t hình
 th?c nên t? ra lúng túng không bi?t x? lí nh? th? nào v?i tr??ng h?p *khinh* trong tiếng Việt, ó
 là *khinh* m??n t?

tiếng Hán (Hán Việt) ???c dùng trong tiếng Việt v?i hai ngh?a: v?i ngh?a là “nh?”,

khinh

ch? ???c dùng là y?u t? t?o t? (

khinh khí c?u

); v?i ngh?a là “coi th??ng”,

khinh

???c dùng v?a là m?t t? (

khinh k? lu?n cú

) v?a là y?u t? t?o t? (

khinh b?c, khinh nh?n

,
khinh ghét

). Tr??c nh?ng hi?n t??ng nh?

khinh

, bài vi?t kia ?ã ??a ra k?t lu?n

khinh

trong tiếng Việt “lúc là t?, lúc không ph?i là t?”. Th?c ra không có gì ?áng phàn nàn v? k?t lu?n
 này, b?i ng? pháp h?c th?i ó ch? y?u xu?t phát t? hình th?c – c?u trúc mà ch?a có s? k?t h?p
 nghiên c?u ng? pháp-ng? ngh?a. Mà ?âu ch? có bên chúng ta, ngay c? nh?ng nhà ngôn ng?
 h?c hàng ??u th? gi?i nh? J.Layons c?ng ?ã t?ng có ý ki?n ??i ý r?ng, hãy xem
 t?

c?ng nh?

câu

là nh?ng ??n v? “m?c ??nh” ?? làm vi?c (?? kh?i ph?i “m?t công” tranh lu?n). GS Nguyễn Thị
 Ngọc Giáp trong nghiên c?u t? tiếng Việt ?ã h??ng t?i nh?ng v?n ?? xa h?n, r?ng h?n, mang t?m lí
 thuy?t. ?i?u này ???c th? hi?n ? nh?ng nghiên c?u t?p theo c?a ông khi ông v?n d?ng lí thuy?t
 tâm-biên c?a ngôn ng? h?c hi?n ??i vào nghiên c?u v?n ?? t? tiếng Việt. Ông cho r?ng, v?i gi?i

pháp và quan niệm về việc Vi-tết như vậy phù hợp với lý thuyết của ngôn ngữ học, phù hợp với truyền thống ông phụng sự học, phù hợp với ngành văn học Việt Nam và các lĩnh vực khác. Cũng theo ông, với cách quan niệm về

ng?

như vậy, ông pháp học tiếng Việt sẽ có các sự nghiên cứu các nội dung liên quan ngoài từ vựng. Chẳng hạn, liệu có còn hay cần phân biệt giữa hình thái học và cú pháp học trong tiếng Việt như ngôn ngữ học học ngữ pháp, ... Cũng cần phải nói thêm rằng, tuy hiện nay, quan niệm về từ vựng và âm tiết mà ông là người theo đuổi cũng vẫn chỉ là một trong những quan niệm về từ vựng Việt, những công lao của ông chính là đã tri thức về từ vựng theo quan niệm đó bằng sự nghiên cứu thực tế về tiếng Việt một cách hết sức và sâu sắc.

Thành Long/USSH

Phó Thủ tướng Nguyễn Thị Nhân trao Giải thưởng Nhà nước về Khoa học và Công nghệ cho GS Nguyễn Thị Ngọc Giáp tại Lễ trao giải sáng 12/02/2012.

Nếu trong khoa học tự nhiên có thời kỳ thì khoa học xã hội khó có thể. Câu này ứng với GS Nguyễn Thị Ngọc Giáp. Không vào sổ thông minh, GS Nguyễn Thị Ngọc Giáp thành công như ngày hôm nay là nhờ vào sự cần mẫn “con ong chăm chăm” của ông. Ông dầy học và nghiên cứu, viết sách. Dạy giúp cho ông “áp dụng, kiểm tra” kiến thức thực tế của mình, các sách giúp cho ông bổ sung kiến thức và viết sách là sự thể hiện trí tuệ của ông. Nhờ đó, cùng với các công trình nghiên cứu và tác phẩm Văn hóa các dân tộc Việt Nam và một số là một số tác phẩm kiến thức mới, tác phẩm thực tế mới của tác phẩm Văn hóa, ông còn có các công trình khác như *Dạy học Văn hóa*

(2000),

Lịch sử Văn hóa học

(tập 1, 2005; tập 2, 2007; chủ biên),

Các phương pháp nghiên cứu ngôn ngữ học

(2005),

Giáo trình ngôn ngữ học

(2008),

777 khái niệm ngôn ngữ học

(2010; giới thiệu bởi học giả Hà Nội). Sách xuất bản nhiều, “đào lý mãn thiên hạ” (học trò khắp nơi) như GS Nguyễn Thị Ngọc Giáp và một số tác phẩm nghiên cứu, quen thuộc của một nhà giáo mà chỉ có những người như ông mới duy trì được, đó là một vòng tròn khép kín: dạy học, các sách và viết sách.

Xin chúc mừng Giáo sư, Tiến sĩ, Nhà giáo Nhân dân Nguyễn Thị Ngọc Giáp các nhân vật giới trẻ ngành nhà nết về khoa học công nghệ 2010 (tức là 5 năm xét một lần) cho hai công trình và tác phẩm Văn hóa. Ngành ngôn ngữ học Việt Nam có thêm những đóng góp mới từ người ông. Những nghi ngờ chia vui với thành tích của ông. Các thế hệ sinh viên của ông tự hào và ngưỡng mộ thầy của mình. Trường học Việt Nam và Khoa Ngữ văn của Trường, giới học giả Hà Nội, Trường học Việt Nam và Khoa Xã hội & Nhân văn Hà Nội và Khoa Ngôn ngữ học của Trường vui mừng và tự hào có những nhà giáo như GS.TS Nguyễn Thị Ngọc Giáp.

Nguyễn: vnu.edu.vn